

УДК 347.9.004.9

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ СУДОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

М. Р. Долинський

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня 2 курсу спеціальності «Право»,
навчально-науковий інститут права

Науковий керівник – ст. викладач О. В. Кубай

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

В статті проаналізовано функціонування електронної судової системи в умовах воєнного стану, висвітлено її переваги та проблеми, такі як технічні труднощі та недостатня комп'ютерна грамотність населення; вказано на необхідність подальшої оптимізації та цифрової трансформації для забезпечення ефективного функціонування судової системи України.

Ключові слова: електронна судова система, воєнний стан, комп'ютерна грамотність, цифрова трансформація, надзвичайні ситуації, електронний суд.

The article analyzes the functioning of the electronic court system under martial law, highlights its advantages and problems, such as technical difficulties and insufficient computer literacy of the population; indicated the need for further optimization and digital transformation to ensure the effective functioning of the judicial system of Ukraine.

Keywords: electronic court system, martial law, computer literacy, digital transformation, emergency situations, electronic court.

Сучасні реалії вимагають постійного вдосконалення та адаптації правової системи до надзвичайних ситуацій. Впровадження воєнного стану в Україні стало тією причиною, коли ефективність правосуддя набуває надзвичайної ваги.

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що у період воєнного стану важливість електронної судової системи виходить на передній план. В умовах надзвичайних обставин виникає велика потреба у швидкому та надійному правосудді.

Мета дослідження – аналіз особливостей функціонування електронної судової системи України в умовах воєнного стану. Робота спрямована на виявлення переваг та недоліків, що виникають у процесі використання електронних технологій в судовій сфері під час надзвичайних ситуацій.

Дослідженням схожого питання займалися ряд науковців таких як: О. Н. Владикін, К. В. Білоусова, А. В. Кісіль, Н. І. Логінова, І. Ю. Татулич, О. В. Бринцев, В. М. Притуляк та ін.

Згідно зі ст. 10 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» під час дії воєнного стану повноваження судів не можуть бути припинені. А також частина 2 статті 26 цього Закону передбачає, що скорочення чи прискорення будь-якої форми судочинства заборонено [1]. Тому умови воєнного стану ставлять перед системою правосуддя особливі завдання та випробування.

Електронна судова система України, що є відносно новим поняттям, є ключовим елементом інновацій сучасного правосуддя, спрямованим на покращення та підвищення рівня судочинства та доступності для громадян в умовах військового конфлікту. Динамічний

розвиток цього електронного інструментарію вимагає уважного аналізу його особливостей, особливо в умовах воєнного стану.

Як слушно зазначає Н. І. Логінова, що реалізація проєкту «Електронний суд» допоможе вирішити існуючі проблеми в системі судочинства, а саме: забезпечити доступність правосуддя за рахунок обміну електронними документами між усіма учасниками судового процесу, скоротити судові витрати на поштові відправлення та виготовлення паперових документів, удосконалити та прискорити передачу судових документів між судами тощо [2]. Підсистема «Електронний суд», що є частиною Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС) та нині функціонує в Україні, представляє собою важливий крок у модернізації та вдосконаленні системи правосуддя країни. Ця інноваційна електронна платформа спрямована на оптимізацію судових процесів та покращення якості правосуддя через впровадження сучасних інформаційних технологій.

Важливими перевагами «Електронного суду» в умовах війни є можливість оперативного доступу до судових матеріалів та документів для всіх учасників судового процесу, навіть з-за кордону, а також можливість онлайн-участі в судовому засіданні. Це сприяє швидкому розгляду справ та дозволяє суддям приймати обґрунтовані та справедливі рішення. Додатково варто зазначити, що повне впровадження цієї підсистеми призводить до значної економії бюджетних коштів, оскільки зменшується використання паперу та оптимізуються адміністративні витрати. А також складовою системи є забезпечення надійності та безпеки зберігання судової інформації. Застосування сучасних технічних засобів гарантує захист конфіденційної інформації та запобігає несанкціонованому доступу. У сукупності, впровадження електронної судової системи в Україні відкрило нові можливості для розвитку та удосконалення правосуддя, забезпечуючи швидке, прозоре правосуддя в умовах воєнного стану. Наразі успішно регламентована можливість проведення судового процесу в електронному вигляді, тому важливо продовжувати моніторинг та модернізацію цієї системи, враховуючи сучасні виклики та потреби суспільства.

Як вважають О. Н. Владикін, А. В. Кісіль та К. В. Білоусова, основною проблемою щодо забезпечення доступу до правосуддя є норми чинного процесуального законодавства, а саме їх непристосованість до сучасних умов. В умовах війни та глобальних загроз головним завданням є розробка та застосування інноваційних засобів, прийомів та методів задля забезпечення права на доступ громадян до суду в електронній формі [3]. Щодо іншої проблематики використання «Електронного суду» теж існує чимало аспектів, які порушують роботу судових органів. Зокрема технічні проблеми: впровадження та ефективне функціонування потребує надійної технічної та енергетичної інфраструктури – проблеми з інтернет-з'єднанням, кібератаки, недостатня комп'ютеризація судових установ та програмні збої, закриття в цілях безпеки єдиних державних баз, а також енергетичні проблеми можуть стати перешкодою в нормальному функціонуванні системи. Організаційні питання – не всі судові установи приєдналися до цієї електронної системи. Важливою проблемою також є інформаційна грамотність населення: не усі учасники судових процесів можуть мати достатній рівень комп'ютерної грамотності – це може створювати труднощі для певних категорій громадян, зокрема для людей похилого віку чи тих, хто не має досвіду роботи з комп'ютерами. Тобто можна стверджувати, що більшість нинішніх проблем, що стали викликом для сучасної електронної судової системи України так чи інакше пов'язані зі збройною агресією РФ.

Дослідження особливостей функціонування електронної судової системи України в умовах воєнного стану показало низку важливих аспектів, які впливають на ефективність та прозорість правосуддя. Електронне судочинство в Україні є суттєвим кроком у напрямі модернізації та покращення судової системи країни. Застосування електронних технологій дозволяє оптимізувати судові процедури та зменшити час адміністративних процесів.

Однак, електронне правосуддя також стикається з викликами. Судова система потребує перегляду внутрішніх процесів, адаптації їх до умов війни, внесення відповідних поправок до процесуального законодавства та надання чітких рекомендацій щодо неперервного виконання судами їхніх обов'язків. На нашу думку, подальша оптимізація та цифрова трансформація можуть сприяти налагодженню безперервного та успішного функціонування судів.

В цілому, впровадження електронної судової системи в Україні відкривало нові можливості для розвитку та удосконалення правосуддя. Проте необхідно надати належну увагу та ресурси для вирішення технічних, юридичних та організаційних аспектів її функціонування, забезпечивши тим самим ефективну та справедливую систему правосуддя для всіх громадян України.

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#n199> (дата звернення: 17.04.2024). 2. Логінова Н. І. Упровадження електронного правосуддя в систему судочинства. URL: <http://www.apdp.in.ua/v72/61.pdf> (дата звернення: 17.04.2024). 3. Владикін О. Н., Білоусова К. В., Кісіль А. В. Роль цифрових технологій у здійсненні цивільного судочинства в умовах воєнного стану. *Наукові перспективи*. 2023. № 4(34). С. 349–360.